

Łódź 06.09.2024

Prof. ucz. dr hab. Mariola Lemonnier
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Łódzki

Recenzja

pracy doktorskiej magistra Pawła Dulskiego zatytułowanej „Rozróżnienie sfery publicznej i sfery prywatnej” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Dariusza Makiliły.

Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Recenzja została sporządzona przeze mnie w związku z powołaniem, decyzją Rady Naukowej Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie do pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych panu magistrowi Pawłowi Dulskiemu.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. 2017 poz. 1789, dalej jako: u.s.n.), mającego zastosowanie w sprawie w związku z art. 175 ust. 1 Przepisów wprowadzających ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z 3.7.2018 r. (Dz.U. 2018 r. poz. 1669), recenzent pracy doktorskiej ocenia czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdza umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej a także dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej doktoranta w zakresie prawa.

Wybór tematu i zakres pracy doktorskiej

Recenzowana praca wskazuje na rozróżnienie sfery publicznej od sfery prywatnej w prawie. Tak wybrany temat zawiera omówienie zagadnień prawa publicznego i prywatnego powiązanych z pojęciem interesu publicznego i interesu prywatnego.

Niezależnie od dzielących je różnic, wszystkie krajowe systemy prawne zwracają uwagę na rozróżnienie między prawem publicznym a prywatnym. Każdy kraj posiada swój własny, specyficzny dla niego sposób postrzegania tego rozróżnienia i stosowania go w praktyce. W recenzowanej pracy przedstawiono koncepcje teoretyczne zagadnienia i wybrane elementy systemu prawnego kilku krajów.

Czasami w systemach prawnych nie ma prawie żadnego rozróżnienia na prawo prywatne i publiczne, czasami jest ono prawie niedostrzegalne. Bardziej zgadujemy, że ono występuje niż stwierdzamy jego obecność, badając wpływ kilku specyficznych reguł lub poszczególnych instytucji w prawie powszechnym, ale które nie tworzą oddzielnego systemu. Tak może być w przypadku Wielkiej Brytanii lub Stanów Zjednoczonych, które w swoich systemach prawnych uwzględniają instytucje lub reguły prawa publicznego, np. w Wielkiej Brytanii postępowania sądowe w trybie prawa publicznego (*public law remedies*), w którym porządek prawny różni się od porządku stosowanego w postępowaniach w trybie prawa prywatnego lub prawa publicznego (*public rights*) w Stanach Zjednoczonych, odnoszące się do pełnienia przez władzę ustawodawczą lub wykonawczą ich funkcji konstytucyjnych. Do tych rozwiązań także odnosi się autor dysertacji. Są też takie kraje, w których rozróżnienie na prawo prywatne i publiczne jest bardzo akcentowane, jak prawo niemieckie czy francuskie. Niezależnie jednak od danego kraju, podział stanowi podstawę systemu prawnego i nadaje mu strukturę. Tak jest we Francji, gdzie prawo publiczne zostało dość kategorycznie odcięte od prawa prywatnego poprzez stosowanie przez Sąd Kasacyjny (Cour de Cassation) prawa prywatnego, a prawa publicznego przez Radę Stanu (Conseil d'Etat). Intensywność rozróżnienia między prawem publicznym a prawem prywatnym nie wpływa na to, że prawo publiczne istnieje w każdym systemie prawnym. Polecam doktorantowi dalsze prowadzenie prac w wybranym kierunku poszerzając rozważania o prawo francuskie szczególnie bogate w doświadczenia i doktrynę w zakresie podziału na prawo publiczne i prywatne.

Podział na prawo publiczne i prywatne wynika także z obserwacji rzeczywistości. W jednych stosunkach prawnych (spornych lub nie) państwo jest stroną, a w innych stronami są tylko osoby prywatne. Ogólnie przyjmuje się, iż podział na prawo publiczne i prawo prywatne został określony pod kątem interesów podmiotów, co autor dysertacji rozważa dość szeroko. Z drugiej strony, powstaje problem, ponieważ niektórzy autorzy stają po stronie prawa idealnego, inni po stronie prawa pozytywnego, nie precyzują jednak stanowczego stanowiska wobec podziału. Przy szukaniu przyczyn stopnia oddzielenia prawa publicznego od prawa prywatnego można się zastanawiać, czy to poszukiwanie ma wciąż praktyczny wpływ na prawo. Autor pracy rozważa wiele aspektów zarówno w odniesieniu do prawa prywatnego jak i publicznego, ich wzajemnego wpływu, zastosowania czy wspólnych teorii. Interesujący ostatni rozdział dysertacji dotyczy wyjątkowego aspektu jakim stało się praktyczne rozróżnienie sfery prywatnej i publicznej w warunkach pandemii.

Można podkreślić, iż prawo publiczne powstało później niż prawo prywatne, nie wynika z tej samej tradycji i łatwiej je modyfikować wpływami politycznymi, jest mniej stabilne i bardziej

podatne na zmiany niż prawo prywatne – przynajmniej w kilku dziedzinach. Prawo publiczne mogło się rozwijać dlatego, że ci którzy go tworzyli, wyposażyli go w rozważania i idee odległe od podejścia w prawie prywatnym. Wówczas zależało na zachowaniu pewnego stanu wiedzy administracji i polityków. Prawo publiczne lepiej sobie poradziło z ucieczką przed rutyną niż prawo prywatne. Przedstawiciele francuskiej doktryny prawa uważają utrzymanie takiego stanu za pożyteczne, a nawet niezbędne w interesie samego prawa publicznego i dążą do zachowania w prawie publicznym pewnej dozy oryginalności w porównaniu do prawa prywatnego.

Granice między prawem publicznym a prawem prywatnym mogą się zmieniać i w praktyce zmieniają się w zależności od przyjętej koncepcji państwa i jego roli. Na tej zasadzie, prawo karne stworzone do regulowania stosunków na podłożu prawa prywatnego między przestępcą a jego ofiarą stało się przedmiotem prawa publicznego w momencie, gdy przestępstwo uderza w społeczeństwo. Do państwa w pierwszej kolejności, a nie do ofiary lub jej rodziny, należy domaganie się represji. Dobrze się stało że Doktorant poruszył kwestie związane z klasyfikacją prawa karnego, co dość enigmatycznie także sygnalizuje prawo kontynentalne.

Linia podziału pomiędzy prawem publicznym i prywatnym może być w wielu przypadkach niewidoczna lecz także może wyjaśnić częste nieporozumienia pomiędzy prawem publicznym a przepisami imperatywnymi lub porządkiem publicznym z jednej strony a prawem prywatnym i autonomią woli z drugiej strony. Wszystkie powyższe rozważania wskazują iż temat dysertacji należy do tematów ważnych i interesujących dla nauk prawnych.

Temat i wybór zakresu pracy należy uznać za właściwy ponieważ ma na celu wyartykułowanie rozróżnienia dwóch kategorii prawnych a poprzez swoją "funkcję krytyczną" umożliwi wyjaśnienie znaczenia krajowych sposobów podejścia do przepisów prawnych w praktyce.

Problemy badawcze i tezy pracy doktorskiej

W pracy przedstawiono problemy badawcze, które obejmują ujęcie pojęć prawnych jak interes prywatny, interes publiczny, prawo prywatne, prawo publiczne, publiczne prawo podmiotowe i inne. Autor wskazuje na zagrożenia wpływu prawa publicznego na prawo prywatne i vice versa. Inne problemy badawcze dotyczą ingerencji w życie prywatne człowieka poprzez realizację interesów publicznych, w tym poprzez działania w związku z epidemią koronawirusa, czy zagadnienia odpowiedzialności państwa za ingerencję w sferę życia prywatnego człowieka. Problemem badawczym jest problem niedoskonałości prawa w

zakresie tematu, w tym prawa międzynarodowego, europejskiego, obcego i krajowego. Hipoteza badawcza jest sformułowana jako odpowiedź na pytania badawcze i obejmuje hipotezy cząstkowe. Wśród nich Doktorant prezentuje pojęcie prywatności w ujęciu dynamicznym i współcześnie podlegającym rewolucji technologicznej, ewolucji pojęć w prawie międzynarodowym takich jak własność prywatna czy prawa człowieka i bezpieczeństwo ludzkie wobec zagrożeń globalnych w szczególności zagrożenia epidemiologicznego.

Autor swoje problemy badawcze w tym problemy szczegółowe anonsuje na początku pracy, jednocześnie przypominając o nich i rezultatach rozważań w treści pracy.

Prezentowana praca zawiera oryginalną problematykę badawczą opierającą się na tezie wyznaczenia granic między sferą publiczną i prywatną człowieka na podstawie aktów prawnych i wyznaczenia tendencji rozróżnienia sfery prywatnej od sfery publicznej.

Autor dysertacji stawia także szereg tez szczegółowych przez co pokazuje naukowy charakter rozprawy zmierzający do rozstrzygnięcia problemów naukowo - badawczych.

Metodologia zastosowana w pracy

Autor zastosował w pracy kilka metod i analiz badawczych. Poza metodą prawnoporównawczą i prawnohistoryczną w pracy zastosowano analizę logiczno- językową dokumentów, aktów prawnych czy doktryn. Różnice w funkcjonowaniu omawianych sfer zostały wyraźnie zaakcentowane podobnie jak podobieństwa wynikające z rozwoju powstawania koncepcji prawnych jak i ich zawartości.

Dobór metod badawczych należy uznać za bardzo dobry w stosunku do analizowanych zagadnień. Metoda badawcza nie zawsze musi znaleźć wyraz bezpośredni w danej pracy, powinna być środkiem, narzędziem do właściwego zrozumienia i analizy problemu. Jeśli chodzi o metodę porównawczą w pracy znalazło się interesujące porównanie omawianych rozwiązań krajów z dużym historycznym bagażem rozwiązań chociaż może zabrakło kilku rozwinięć w prawie francuskim tak ważnym dla koncepcji prawa prywatnego i publicznego w Europie. Tym nie mniej powyższą uwagę traktuję jako akcesoryjną, nie wpływającą na ogólną pozytywną ocenę recenzowanej pracy, do rozważenia w kontynuacji pracy naukowej przez doktoranta.

Nadmienić trzeba, że interesująca jest analiza grupy pojęć związanych ze sferą prywatną i publiczną i ich aspektami ideologicznymi, filozoficznymi, społecznymi, etymologicznymi, szeroko omawianymi w pracy.

Rozdziały dysertacji zawierają podsumowanie czy wnioski, chociaż nie wszystkie zostały wyraźnie ujęte i wyodrębnione. Praca zawiera wprowadzenie, wraz z prezentacją metodologii in casu, podsumowanie pracy wraz z wnioskami końcowymi, które jednak w przeważającej mierze odnosi się do rozdziału czwartego.

Ogólny układ merytoryczny pracy jest poprawny, zarówno koncepcja pracy, przyjęty sposób argumentowania, jak też rozważania i analizy szczegółowe, zasługują na uznanie. Treść przedstawiona przez autora jest dobrze przygotowana a koncepcja przemyślana.

Ocena merytoryczna treści pracy

W recenzowanej pracy wyodrębniono cztery rozdziały wprowadzenie i podsumowanie. W pierwszym rozdziale słusznie omówiono aksjologiczne i światopoglądowe podstawy rozróżnienia sfery prywatnej i publicznej. Jest to rozdział wiążący różne aspekty sięgając do historycznego i filozoficznego podejścia, wyjaśnianie podejścia aksjologicznego do sfer zwracając uwagę na sprawiedliwość jako element równoważący ciężar sfery prywatnej i publicznej. W rozdziale pierwszym autor rozpoczyna dyskusję o kategoryzacji gałęzi prawa nie zapominając o przykładach wyjątkowych, często będących źródłem dyskusji. Rozdział jest skonstruowany wokół dyskursu teoretycznego związanego także z teorią państwa i prawa. Dalsze rozważania w rozdziale następnym dotyczą pojęć interesu publicznego i prywatnego, interesu prawnego, a także związanych z nimi podmiotowych praw cywilnych, praw obywatelskich, praw podmiotowych. Doktorant przywołuje różne przykłady swobody działania administracji, zdolności do dysponowania prawem własności, czy zdolności prawnej w prawie cywilnym. Wiele miejsca poświęca podmiotowym prawom publicznym i ich związkom z prawami konstytucyjnymi, szerzej omawiając subiektywne prawa publiczne. Ważne miejsce zajęła doktorantowi analiza pojęcia interesu publicznego co ma związek z późniejszymi rozważaniami na temat ograniczeń wprowadzanych w związku z zagrożeniami epidemiologicznymi. Dobrze się stało, że autor zauważył zmiany w kodeksach prawa kontynentalnego europejskiego (prawo francuskie) i wspomniał pojęcie kauzy jako warunku obowiązywania umowy. Zachęciłabym doktoranta do dalszego pójścia w tych badaniach bo właśnie francuskie prawo prywatne dokonało zastąpienia pojęcia kauzy między innymi pojęciem interesu strony.

Pojęcie interesu publicznego jest analizowane w różnych ujęciach, doktorant wskazuje na linie podziału w stosunku do interesów prywatnych, podobnie jak pojęcie prawa interesu publicznego, przeciwstawiania i powiązania interesu publicznego i prywatnego. Autor

właściwie podchodzi do analizowanych zagadnień, stosując argumentację naukową i sięgając do koncepcji doktrynalnych. Wnioski jakie zostały wyodrębnione w rozdziale jako aspekty równoważenia interesów prywatnych i publicznych potwierdzają zdolność doktoranta do dokonywania syntezy i wyprowadzania interesujących podsumowań. Trzeci rozdział pokazuje trendy w zakresie podziału sfer i wzajemnego przenikania się gałęzi prawa, podobnie jak próbę obiektywizacji podziałów. W tym rozdziale ważna jest kwestia metody jako doktrynalnego elementu różnic prywatne-publiczne. Pewnym przygotowaniem do rozdziału ostatniego jest wyróżnienie konsekwencji metody, sposobu zabezpieczenia i ochrony poszczególnych interesów. W tym rozdziale dokonuje się także analizy interesujących przykładów wpływu wzajemnego sfery prywatnej i publicznej. Kwestia konstytutywnych decyzji sądowych staje się kanwą dla doktoranta do analizy dopuszczalności prawotwórstwa sądowego w systemie romańsko-germańskim. Ostatnim interesującym rozdziałem jest analiza sytuacji omawianych wcześniej podziałów w kontekście pandemii. Jest to analiza historyczna, umiejętnie wskazująca na przepisy prawa międzynarodowego. Dzięki czwartemu rozdziałowi widać umiejętności doktoranta w zakresie analizy sytuacji omawianych instytucji w kontekście zdarzeń, które miały miejsce w rzeczywistości. Krytyczne stanowisko autora stanowi także potwierdzenie jego zdolności do analizy sytuacji faktycznych i umiejętności interpretacji przepisów.

Podsumowanie i wnioski końcowe w pracy są głównie wnioskami na przyszłość i dobrze, iż doktorant wskazał na przyszły wymiar poruszanych w pracy zagadnień.

Ocena strony formalnej i językowej pracy

Praca została napisana w sposób jednorodny, a prezentowana treść jak i plan pracy, objaśnienia i bibliografia zasługują na uznanie. Zarówno umieszczenie w źródłach obcego prawa z orzecnictwem i pozycjami doktryny, należy wysoko ocenić.

Doktorant dysponuje bardzo dobrą znajomością doktryny, prawa polskiego jak i obcego.

Praca napisana przez magistra Pawła Dulskiego wymagała bardzo wnikliwej znajomości doktrynalnych podstaw omawianej problematyki, wykazania zrozumienia piśmiennictwa, orzecznictwa i roli jaką ono odgrywa w tworzeniu nowych instytucji prawnych.

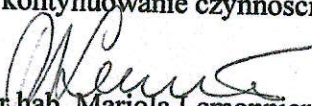
Na koniec należy zauważyć, że w treści pojawiają się podziały wyrazów z myślnikiem, które należy uznać za błąd pisarski, nie umniejszają one jednak ogólnej wysokiej oceny pracy.

Konkluzja

W świetle przeprowadzonej analizy i oceny rozprawy doktorskiej, pod kątem przewidzianych prawem kryteriów wymagających spełnienia dla uzyskania stopnia naukowego doktora, stwierdzam, że kryteria te zostały spełnione. Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie kilku ważnych problemów naukowych związanych z porównaniem sfery publicznej i prywatnej na gruncie prawnym.

Analiza zawarta w pracy dowodzi bardzo dobrej ogólnej wiedzy magistra Pawła Dulskiego w zakresie nauk prawnych, a także jego umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy naukowej.

Recenzowana praca spełnia kryteria właściwe dla rozpraw doktorskich, co uzasadnia postawienie wniosku o przyjęcie rozprawy doktorskiej, dopuszczenie jej do publicznej obrony i kontynuowanie czynności w ramach przewodu doktorskiego magistra Pawła Dulskiego.

dr hab. Mariola Lemonnier